

Cumulatie in het burgerlijk procesrecht

In de praktijk leidt het instellen van meerdere vorderingen in één procedure nog steeds tot onvoorziene problemen. Dat is een goede reden om de kennis van deze materie op te frissen.

Jeroen Veldhuis¹

Het burgerlijk procesrecht kent meerdere vormen van samenvoeging van rechtsvorderingen. Deze bijdrage beperkt zich tot de rechtsfiguren objectieve en subjectieve cumulatie. Van objectieve cumulatie is sprake als een eiser in één dagvaarding meerdere vorderingen instelt tegen dezelfde gedaagde. Voor het bepalen van de sectorcompetentie en voor de vraag of hoger beroep mogelijk is, is het gezamenlijk beloop van deze vorderingen bepalend (art. 94 lid 1 Rv en art. 332 lid 2 Rv). Dit wordt de 'optelregel' genoemd. Dit laat onverlet de regel dat slechts de kantonrechter bevoegd is, als één van de vorderingen een aardvordering is en als de samenhang tussen de zaken zich verzet tegen afzonderlijke behandeling (art. 94 lid 2 Rv).

Voldoende samenhang

Minder bekend is de figuur van de subjectieve cumulatie. Een oorzaak hiervan kan zijn dat deze niet bij wet is geregeld. Van subjectieve cumulatie is sprake als in één en dezelfde dagvaarding aan de kant van de eiser en/of de gedaagde meer dan één partij optreedt.² Er worden meerdere vorderingen in één procedure samengevoegd, terwijl deze ook afzonderlijk terecht kunnen worden.³ Zo kan een vordering terecht worden door een rechter die daartoe, formeel bezien, niet bevoegd is.

Voorwaarde voor samenvoeging is dat er tussen de verschillende vorderingen zodanige samenhang bestaat dat redenen van doelmatigheid een gezamenlijke behandeling rechtvaardigen. De achterliggende gedachten hiervan zijn dat vanuit proceseconomisch oogpunt gezamenlijke behandeling de voorkeur verdient en dat dit tegenstrijdige uitspraken kan voorkomen. Factoren die de vraag kunnen beïnvloeden of er voldoende samenhang is, zijn: proceseconomie, overzichtelijkheid en fair play.⁴ Het feit dat de procedure bij de kantonrechter goedkoper is dan bij de sector civiel – want lagere griffierechten, gedaagde is geen griffierecht verschuldigd en er is geen verplichte procesvertegenwoordiging – is een grond om subjectieve cumulatie bij de sector civiel niet toe te staan.⁵

Twee voorbeelden van subjectieve cumulatie zijn 1) de schuldeiser die meerdere hoofdelijk schuldenaren dagvaardt en 2) de vliegtuigpassagiers die een flinke vertraging hebben opgelopen en gezamenlijk in één dagvaarding de luchtvaartmaatschappij hiervoor aanspreken.⁶

De samenvoeging is echter slechts formeel. Er is weliswaar sprake van een gezamenlijke behandeling, maar de afzonderlijke zaken behouden hun materiële en processuele zelfstandigheid. Dit betekent dat processtukken en produc-

ties in de ene zaak niet van rechtswege deel uitmaken van het procesdossier in een andere zaak en dat in de afzonderlijke zaken een onderling verschillend oordeel kan worden geveld.⁷

Je moet je er van bewust zijn dat de optelregel van art. 94 Rv niet geldt bij subjectieve cumulatie. Dat betekent dat voor elke vordering afzonderlijk moet worden beoordeeld welke sector van de rechtbank bevoegd is en of hoger beroep mogelijk is.⁸ In hoger beroep volgt niet-ontvankelijkheid indien de optelregel ten onrechte is toegepast bij de vraag of de appelpgrens is overschreden.⁹

Wie verweer wil voeren tegen de samenvoeging, moet dat doen voor of gelijktijdig met de conclusie van antwoord (art. 128 lid 3 Rv). Het betwisten van de bevoegdheid van de rechter is immers een processueel verweer.

Mocht de behandelend rechter menen dat een vordering ten onrechte bij hem is aangebracht, geen man overboord. De rechter zal de zaak splitsen en de vordering ten aanzien waarvan hij zich onbevoegd acht, verwijzen naar de in zijn ogen de bevoegde rechter. Deze heeft de verwijzing te accepteren, ook als hij denkt dat hij onbevoegd is. De rechter kan een zaak ambtshalve of op verzoek van één van partijen verwijzen.

1 Advocaat bij Visser & Van Solkema te Amsterdam.
2 Van de Hel-Koedoot 2012, (T&C Rv), art. 94 Rv, aant. 2.
3 Parlementaire Geschiedenis nieuw bewijsrecht, p. 171.

4 Rechtbank Oost-Nederland 8 januari 2013, NJF 2013/191.

5 Rechtbank 's-Gravenhage 1 februari 2012, NJF 2012, 135 en Rechtbank 's-Gravenhage 19 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7544.

6 Rechtbank Haarlem 22 februari 2012, NJF 2012, 217.

7 Hugenholz/Heemskerck, Hoofdlijnen van het Nederlands burgerlijk procesrecht, Convoy 2012, nr. 47 alsmede HR 21 november 2008, RvdW 2008, 1056 (Van Wanrooij/Victory Projectontwikkeling).

8 Gerechtshof Leeuwarden 19 juli 2011, NJF 2011, 403.

9 Art. 332 lid 1 Rv en Gerechtshof Leeuwarden 4 december 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY5362.